

Természeti kincseink – A Szakajtás – Csicsói dunai holtág – Lion-tó

A Csicsói holtág a múltban a Duna egy meandere (kanyarulata) volt, amelyet a gőzhajózás 1830–1840 körüli bevezetésekor átvágással lecsatoltak. Az ágba torkollott a Csiliz-patak és az 1896-os évtől kezdve a Bácsai csatorna is.

Az 1899-es évig a rezervátum teljes mai területe a Duna bal partján húzódott, Rákvár néven. Ebbe az ágba csatlakozott a Csiliz-patak, majd az 1896-os év után a Csilizköz fő vízvezető csatornája. Az 1899-es árvíz idején, szeptember 20-án átszakadt az árvíz elleni védőgát. A Csallóköz egy része víz alá került. Az áradás okozta kimosások és felbukkanások által a töltés alámosódott, majd összeomlott. Ekkor keletkezett a holtág keleti „*kitüremkedése*”. Az árvízvédelmi gátat 1900 és 1903 folyamán jelentősen felújították. Ez a beavatkozás az ágnak a fő medertől való tökéletes levágását jelentette, vagyis a csicsói holtág és a Duna felszíni vizei már nem tudtak egymással közvetlenül kommunikálni még magas vízálláskor sem. A Csicsói holtág ezáltal a Duna árterületén kívülre került.



A mai „*patkó formájú*” Csicsói-holtág területét először a középkorban IV. Béla király 1268-ból származó adományozó levelében említik, mint „*aqua ad viliam Cychow*” (csicsói víz). Ebben az időszakban történik a terület állandó jellegű benépesülése. A faluról szóló első írásos említés 1172-ből származik, amikor Konrád, az egyik világi birtokos, II. Géza alattvalója itteni birtokait a pannonhalmi apátságnak adományozta. Ebben az időben a falu neve gyakran változott. Először Sysou-nak, később Chychou-nak nevezték. A 14. században fellendült az erdőirtás és a mezők megművelése. Az

1460-ból származó okmányok már Alsó-és Felső-Csicsót említenek. A 19. század közepéről, az 1853-as évből egy utolsó olyan térképet találtak a területről, ahol a Dunát Öreg-Dunának nevezik, míg a mai Csicsói-holtág „*Kiss-Duna*” néven szerepel.



A Duna már az Osztrák–Magyar Monarchia korában is bizonyos szakaszokra volt osztható. A folyó mentén az állami alkalmazottaknak lakóházak épültek, akiknek a feladata a szakaszok őrzése volt. Az utolsó ilyen gátőr Czita József volt.

Kép

Kucsera Margit és Lion Viktor

Lion-ház

Magyarországon a XIX. század közepétől gyártanak szalámit. Olaszoktól tanulták a szalámi gyártás titkait. A XX. század elején, a budapesti, Pick szalámigyárban (a Hertz gyárral szerződésben állt) tanította a magyar munkásokat többek között az olasz Lion Viktor. Prágába is elvetődött, itt ismerkedett meg a csicsói Kucsera Margittal, aki egy prágai szalámi gyárosnál volt szobaleány. Hamarosan házasságot kötöttek. Nem ismerték jól egymás nyelvét, így tolmács segítette a házasságkötésnél. Mikor már nem volt szükség az olasz betanító munkásokra, Csicsóra költöztek. A Csicsói-holtág mellé telepedtek le, ahol szőlőtermesztéssel foglalkoztak. Itt éltek jómódban egy még ma is álló tornácos, palatetős házban. Gyermekük nem született. Lion Viktor 82 éves korában halt meg 1945-ben. Csicsón vannak eltemetve a katolikus temető bal oldalán.



Kép Lion-ház

Növényzet

Valószínűleg a terület eredeti vegetációját a kőrises sziles tölgyes és a füzes nyárfás ártéri erdők alkotják. Az ártéri erdők növénytakarójának vezető fajtái a nyárfák és a fűzek. A többi fa közül előfordul a fehér akác, a magyar/barnarügyű kőris és a szilfák.

A bokrok közül leggyakoribb a feketebodza, egybibés galagonya, veresgyűrű som, közönséges fagyal, kányabangita/kányafa és a szeder. Az ártéri erdőnek dzsungelszerű jellegét kölcsönözik a kúszónövények: a

komló és az erdei iszalag. A nádfélék közösségei is megtalálhatók itt.

A jelenlévő vízi növénytakarók a legjobban megőrzött és egyedülálló komplexumot jelentenek az egész Duna mentén. Ezek a növénytakarók a következők:

- tündérrózsa – vízitök
- sulymos
- tündérfátyol hínáros
- Víziboglárka
- süllőhínár – békaszóló hínáros
- tuskéhínáros
- békatutajos
- érdestócsagaz – hínáros.

A magasabbrendű növények 341 taxonja (egyazon rendszertani csoportja) volt megfigyelve a helyszínen. A ritka és veszélyeztetett növényfajok közül megemlíthetjük a magas peszercét, a kis tuskéhínárt, a rucaörömöt, a nyári tőzikét, a fehér tündérrózsát, a tündérfátylat, a sulymot.

Állatvilág

A holtág jellemzője a gazdag puhatestű fauna. A 36 számontartott fajta közül különös jelentősége van az északi Gyraululus riparius csigfajának, amely a sással benőtt mocsarak biotópjában (élőhelyén) él. Szlovákia területén eddig csupán néhány Bős melletti lelőhelyen volt megfigyelve.

A Csicsói-holtág Szlovákiában a csillósoknak az egy lelőhelyen mért legnagyobb fajgazdaságú lelőhelyei közé tartozik – 163 faj. A gilisztafajoknál 8 faj 9 formája volt leírva. Ezenkívül ismert még 6 kullancsfaj, 36 rákfajta, 74 zengőlégyfaj, 20 bögyölyfaj és 8 bolhafaj.

A Csicsói-holtág legfontosabb állatcsoportjai közé tartoznak a halak. Az 1985–87-es években a pozsonyi Halászati és Hidrobiológiai Intézet által elvégzett felmérés bizonyította 18 eredeti és 4 betelepített halfaj jelenlétét. A rezervátumnak nagy jelentősége van, úgyszintén mint a védett őshonos dunai vadponty ívőhelye.

A területen 107 különböző ökológiai csoportba tartozó madárfaj van jelen. A vízi fajok közül megemlíthetjük az olyan, európai szinten veszélyeztetett fajokat, mint a bölömbika, törpegém és a barna rétihéja, amelyek rendszeresen itt fészkelnek. Feltételezhető olyan régebben itt fészkelő, kritikusan veszélyeztetett fajok jelenléte is, mint a cigányréce és a vörös gém. Az erdei madárfajok közül kiemelhetjük az üregekben fészkelő fajokat, amelyek a Dunamente körülményei közt nagyon érzékenyen reagálnak az erdei növényzet természetességére. Ilyen fajok például a rövidkarmú fakusz, a kerti rozsdafarkú, a harkályfélék. A területen 34 emlősfaj volt megfigyelve. Ezek közül legjelentősebb a maradványjellegű patkányfejű pocok előfordulása.

A tó elhelyezkedése

A tó falu felőli oldalát a kistöltés határolja. A Dunától és árterétől pedig a nagytöltés választja el. A régmúlt időben még halásztak benne. Fürdőző helyként is szolgált (*Papfürdő*). A grófi család is kialakított magának itt egy fürdőhelyet. A vízben álló, öltözködésre szolgáló fabódét fapallón közelítették meg egy elkerített vízrészről.

A tó falu felőli környéke a „Ham”, a Hami-nádassal és a Hami-kanálissal. Egy részét a víz behordta homokkal, melyet a gazdák megműveltek, szőlőt telepítettek rá. A régebbi, a tótól északra fekvő szőlőskertek már nincsenek meg. Az újabbak, a tótól keletre levő részen, a Duna-töltés közelében mértek ma is megvannak.



Kép Hami-kanális

A nádas nagy részén a nádat vágják. Vass Vince gelléri lakost hívták „Ham-királynak”. Egy kisebb, vizenyősebb része libalegelőként szolgált. A Legelő a szárazabb részén volt, avagy más neveken, az Első legelő, a Nagylegelő vagy a Közös legelő – a tehének, lovak legelője – nagykúttal volt elérhető a gazdák és állataik számára. E terület egy részén napjainkban hat tagolású halastó található.

A terület védelme

A Csicsói-holtágat 1964. augusztus 21-én nyilvánították védetté. Így próbálják megóvni a biológiai és tájjellegi sajátosságai miatt jelentős rezervátumot. Lion-tó és környéke egyike a Csallóköz leginkább eredeti állapotában meglévő természeti rezervátumainak. Annak érdekében, hogy a látogatók jobban felfedezhessék természeti értékeit, 1989-ben a tó körül 6 km hosszú tanösvényt alakítottak ki. Déli oldalán vezet a négy országot érintő Duna menti kerékpárút.



Kép Lion – a kerékpárút Lion télen Lion

Március 1-jétől július 15-ig, a madarak tojásrakó időszakában a területet látogatni tilos! A valósághoz azonban hozzátartozik, hogy napjainkban a már említett tanösvényt nem gondozzák, a kidőlt fák nehezítik az ösvényen való járást akkor, amikor gyalogosan próbáljuk megközelíteni e természetvédelmi területet.



Szerző: Nagy Edit

Csicsói holtág NTT – Tanösvény – kalauz (Štátna ochrana prírody SR, 2006, háromnyelvű kiadása) című kiadványa

Nagy Amália weblapja: Csicsó képekben és történetekben – <http://csicso-nagy.uw.hu/index.html>